

Ságiné Márkus Anett¹

Követeléskezelők GDPR szerinti adatkezelési jogcímei egy hazai jogeset tükrében

I. Bevezetés

A GDPR (General Data Protection Regulation) az Európai Unió általános adatvédelmi rendelete, teljes elnevezés szerint az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016. április 27-i 2016/679 rendelete a személyes adatok kezelése vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről. (A továbbiakban ezért nemcsak a GDPR elnevezéssel, hanem úgyis, mint az EU általános adatvédelmi rendelete fogok hivatkozni rá). Megalkotásával új korszak kezdődött a személyes adatok kezelése tekintetében az Európai Unió tagállamaiban, így hazánkban is.

Arra a kérdésre, hogy miért volt szükség egy általános adatvédelmi rendeletre az Európai Unióban, mi is pontosan a GDPR, az adatvédelem európai fejlődésének bemutatásával adható válasz.

I.1. Történeti áttekintés

Az emberi jogok nemzetközi védelme volt az, amely lehetővé tette, hogy a személyes adatok védelméhez való jog területén is elinduljon egy folyamat a szabályozás irányába, hiszen ez a jog is a második világháború okozta borzalmak által érintett emberi jogok egyik eklatáns példája volt. Miként egy hazai szerzőnk kiemelte:² a XX. század első felének háborúi és az azokat követő jelentős mértékű gazdasági, politikai és társadalmi átrendeződések során a hatalom birtokosai permanens módon felhasználták a természetes személyek személyes adatait a politikai céljaik megvalósításához. Mindezek ráébresztették az európai államokat az emberi jogok nemzetközi védelme megteremtésének szükségességére, igaz ugyanakkor, hogy a személyes adatok védelméhez való jog – jogszabályi szintű – szabályozására egészen a XX. század második feléig várni kellett.

Az adatvédelem kialakulásának az európai szintéren az is lendületet adott, hogy 1980-ban nemzetközi vonalon, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) keretében, az abban részes tagállamok elfogadtak egy nemzetközi megállapodást, mégpedig az *OECD-irányelvek a magánélet védelméről és a személyes adatok határokon átvitelő áramlásáról* szóló nemzetközi megállapodást (a továbbiakban: OECD-irányelvek). Ebben a dokumentumban máig ható alapfogalmak kerültek kidolgozásra, úgymint a személyes adatok kezelésének célhoz kötöttsége, a pontosság elve, az adattakarékosság elve. A mai napig érvényes leglényegesebb alapelvek közé tartoznak továbbá a korlátozott adatgyűjtés, az adatminőség vagy az elszámoltathatóság követelménye. Mindezen alapelveknek az a jelentősége, hogy nemzetközi és nemzeti körben egyaránt alkalmazhatók, így támpontként szolgálhattak egy egységes, vagy legalább hasonló elmélet és gyakorlat kialakításához. Az OECD-irányelvek fontosságát jelzi, hogy olyan nemzetközi megállapodás, amelynek – az OECD tagállamok révén – részese az Európán kívüli térségből az Amerikai Egyesült Államok és Ausztrália is; rendelkezései betartásának a célja ezért az is: összehozza az eltérő filozófiai

¹ Bíró (Fővárosi Törvényszék Közigazgatási Kollégium)

² Stricz Walter Roland: A jogszerű adatkezelés a GDPR rendelet után. Debreceni Jogi Műhely. 16. évf. 3-4. sz., 2019. 22. o.

megközelítésből adódó szabályozásokat, ezzel pedig a megállapodás „közös nevező” lehetett, lehet Európa és az Egyesült Államok között.³

Az OECD-irányelvek megjelenését követően, de még az 1980-as évek elején megalkotásra került egy már tisztán európainak tekinthető dokumentum: az Európa Tanács egyezményt fogadott el a személyes adatok gépi feldolgozása tárgyában (*ET adatvédelmi egyezmény*), mely szigorú szabályokhoz kötötte a számítástechnikai eszközök és informatikai programok alkalmazását. Ez a mozzanat közvetett módon hozzájárult ahhoz, hogy egy önálló közösségi szabályozás iránti igény bontakozzon ki. Az Európai Bizottság ugyanis kezdetben nem kívánt külön közösségi jogot alkotni a személyes adatok védelméről, hanem ösztönözni próbálta a Közösség tagállamait, hogy csatlakozzanak az ET adatvédelmi egyezményhez,⁴ amely azt eredményezte: partikulárisra vált az adatvédelemhez való jog „európai” szabályozása. Ez a probléma, továbbá a folyamatos fejlődés, valamint a belső piac működését korlátozó akadályok lebontására törekvés (tehát nem elsősorban az alapjogok védelmének erősítése!) mégis az önálló európai jogalkotás irányába mozdították el a gondolkodást. Ennek egyik állomása volt, és egyben az első közösségi szintű szabályozásnak minősült az *Adatvédelmi irányelv*⁵ megalkotása, melynek alapja az Amszterdami Szerződés volt. Megállapítható tehát, hogy az adatvédelmet az Amszterdami Szerződés emelte az elsődleges közösségi jog szintjére. A gazdasági célkitűzés mellett már felsejlett a közösségi jogalkotó azon szándéka is, hogy az érintettek magánszférájának a védelmét is biztosítsa, hiszen az Adatvédelmi irányelv – a jogharmonizációs célkitűzése mellett is – elismerte és támogatta azon nemzeti jogalkotási intézkedéseket, amelyek az irányelvben rögzítettekhez képest ezen a téren egy magasabb védelmi szintet biztosítottak („a nemzeti jogszabályok közelítése nem vezethet az általuk nyújtott védelem szintjének csökkenéséhez, sőt, magas védelmi szintet kell biztosítson a Közösségen belül”). Az Adatvédelmi irányelv jelentős vívmányaként értékelhető továbbá a tagállamok kötelezettsége az irányelv előírásainak független felügyeleti hatóság általi ellenőrzésének biztosítására. A „csak” jogharmonizációra való törekvés viszont azt is eredményezte, hogy adott esetben a tagállamok az Adatvédelmi irányelv rendelkezéseit – tagállamonként lényeges tekintetben eltérő, – különböző tartalommal és más-más védelmi szintet biztosítva ültették át, mely eltérések és azok jogi, gazdasági hatásai utóbb az adatvédelmi reform egyik fő motivációjaként mutatkoztak meg.⁶

Az immár uniós szintű reform során a kiindulópontot a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése és az alapítószerződések – ennek rendelkezései alapján történő – módosulása jelentette. Egyrészt e módosítások az *Európai Unió Alapjogi Chartáját* (a továbbiakban: Charta) az alapítószerződésekkel megegyező jogi kötőerővel ruházták fel (úgy, hogy a Charta nem vált az alapítószerződések részévé), amelynek jelentőségét az adja: a Charta 8. cikke már önálló alapjogként kezeli, biztosítja a személyes adatok védelméhez fűződő jogot, megadva az azzal összefüggő alapvető elveket és követelményeket. Másrészt a Lisszaboni Szerződés az alapítószerződésekben is rögzítette a személyes adatok védelméhez fűződő jogot, és felhatalmazást adott másodlagos jogi aktus megalkotására a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek.

Ezt több további lépés követte, de a témánk szempontjából az a lényeges, hogy az Európai Bizottság 2012. január 25-én tette közzé az adatvédelmi reformcsomag keretében rendelettervezetét, amely számos új társadalmi és technikai fejlődésre reagáló megoldást

³ Buzás Péter – Péterfalvi Attila – Révész Balázs (szerk.): Magyarázata a GDPR-ról. Wolters Kluwer, Budapest, 2018. 1. o.

⁴ Stricz Walter Roland i. m. 24. o. Idézi: Jóri András – Soós Andrea Klára – Bártfai Zsolt – Hári Anita: A GDPR magyarázata. HVG-Orac, Budapest, 2018. 36. o.

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról.

⁶ Buzás Péter – Péterfalvi Attila – Révész Balázs (szerk.) i. m. 3-4. o.

foglalt magában. A rendelet általánosságából kiindulva nem nehéz belátni, hogy rengeteg egyeztetésnek és kompromisszumnak az eredményeként állt elő ez a szabályrendszer.⁷ A GDPR 2016. május 28-án lépett hatályba kétéves felkészülési időszakot biztosítva.⁸

1.2. A GDPR jelentősége

Megállapítható, hogy a GDPR úttörő próbálkozás az Európai Unió részéről, mert annak rendelkezéseit több tízmillió közvetlen címzettnek (minden európai és sok harmadik országbeli adatkezelőnek és adatfeldolgozónak) kell alkalmaznia, ami a tagállamokban azt jelenti, hogy a rendelet *közvetlenül, átültetés nélkül érvényesül*.⁹ Magyarországon ez azzal járt, hogy 2018. májusában, a GDPR alkalmazásának kezdődőpontjában mintegy 1,2 millió vállalkozásnak, 60 ezer civil szervezetnek és közel 10 ezer költségvetési szervnek kellett szembesülnie az uniós adatvédelmi reformmal.¹⁰ A GDPR rendelkezéseinek átlátása, az adatkezelési jogcímek értelmezése okozhatott leginkább nehézséget, és a felelősség, hogy helyesen alkalmazzák a követelményeket, elkerülve az adatvédelmi bírság kiszabását. Mindez pedig dilemmák, értelmezési kérdések sorának felbukkanását, megoldását és nem utolsósorban költségek felmerülését hozta magával, amelyeket például nagy követeléskezelő cégek esetében könnyen el is tudunk képzelni. A tanulmányomban ezért egy hazai követeléskezelő céget érintő jogeset ismertetésén keresztül a GDPR szerinti adatkezelési jogcímeknek kívánok utánajárni, bemutatva a jogcím jelentőségét és azon keresztül az említett dilemmákat, a polgári jog fogalmak értelmezését is érintő elhatárolási nehézségeket.

A bevezetés megfogalmazása közben először arra jutottam, hogy érdemes lenne azzal a gondolatmenettel folytatni az írásomat, hogy „azoknak, akik nem foglalkoznak adatkezeléssel a mindennapokban”, összefoglalom azokat a kérdéseket, melyek a hazai jogban a GDPR és az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotörvény) rendelkezései közötti viszony értelmezését kívánják. Tévesnek tűnhet azonban a fenti címzetti kör hangsúlyozása, mert az élet szinte minden területén találkozunk adatkezeléssel; gyakorlatilag mindenki lehet érintett, és ennek okán fontos lenne ismernie a szabályozást. Idézőjelbe téve tehát a fenti szófordulatomat inkább azt emelem ki, hogy a téma bemutatása szempontjából azokra is figyelemmel voltam, akiknek nem tartozik a feladatába – a szakmájánál vagy a hivatásánál fogva – az adatkezelés jogi hátterének az alkalmazása. Tekintetbe kellett vennem ugyanakkor azt is, hogy olyan sok elhatárolási kérdés adódik, hogy csak a nagyobb választóvonalak felvázolására lehet vállalkozni.

II. Elhatárolási kérdések

II.1. A GDPR és az Infotörvény viszonya

A GDPR, az EU általános adatvédelmi rendelete, miként azt az elnevezése is mutatja,

⁷ Sepsi Tibor: GDPR útikalauz adatkezelőknek. Budapest, Wolters Kluwer 2019. 4. o. Az idézett mű ezzel kapcsolatban kiemelte: „Ez 28 jogrendszer és több tízmillió adatkezelő érintettsége mellett csak számos kompromisszummal, a kimondott főszabályok alól biztosított nagyszámú kivétellel, valamint számos, egyes kérdésekben a tagállamok számára részletes vagy eltérő szabályozást engedő rendelkezéssel valósulhatott meg a GDPR bő négyéves előkészítési folyamata során.”

⁸ Buzás Péter – Péterfalvi Attila – Révész Balázs (szerk.) i. m. 2. o.

⁹ Uo.

¹⁰ Sepsi Tibor i. m. 1. o.

átfogóan szabályozza az adatkezelést. A rendeleti szintű uniós szabályozásnak köszönhetően nemcsak, hogy nem szükséges átültetni a tagállamok nemzeti jogába, hanem nem is lehetséges: a GDPR-ban foglaltakat az uniós tagállamok a saját jogrendszerükben, rendelkezéseikben nem kettőzhetik meg (nem ismételtetik meg). Azokra az adatkezelésekre, amelyekre a GDPR kiterjed, tagállami szabályozást csak akkor alkothatnak, vagy az csak akkor maradhat hatályban, ha azt a GDPR megengedi.

A fentieknek megfelelően a GDPR mellett alkotott vagy fenntartott tagállami szabályozási tárgykörök a következők: 1. a kötelező adatkezelések (kötelezőek, mert az adatkezelőt érintő jogi kötelezettség teljesítéséhez szükségesek, illetve közérdekű feladat végrehajtásához, vagy adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtásához kapcsolódnak kötelező jelleggel); 2. tárgykör: a GDPR szerinti rendelkezési és hozzáférési jogok korlátozhatóvá tétele; 3. tárgykör: olyan eltérési lehetőség, amely a GDPR IX. fejezetében szabályozott ágazati adatkezelésekre vonatkozik. A hazai jogban a GDPR mellett fenntartott jogszabályi rendelkezések nagyobb része ezen három tárgykör valamelyikébe tartozik.

Mindebből következik az egyik elhatárolási kérdés: ha a magyar jogrendszerben az adatkezelési szabályozás csúcsán a GDPR található a hatálya alá tartozó adatkezeléseknél, akkor a megengedett körben fennmaradt hazai általános szabályozást mely jogszabály tartalmazza.

Ennek a kérdésnek a megválaszolását érdemes időben is távolabbról indítani, illetve áttekinteni a hazai jogforrási szinteket. A magyar jogalkotót arra kötelezi az Alaptörvény és a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségei, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő jog mint alapjog érvényesülését biztosítsa minden, a joghatósága alá tartozott jogviszonyban [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés, VI. cikk (3) bekezdés, Q) cikk (2) bekezdés; az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 1. és 8. cikk; ET adatvédelmi egyezmény és annak kiegészítő jegyzőkönyve]. E védelem biztosítása törvényi szintű szabályozást kívánt, amelynek a gyökere Magyarországon még az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőző időszakra nyúlik vissza. A csatlakozást követően – a GDPR alkalmazásának kezdőidőpontjáig – az uniós adatvédelmi jogforrások, mivel nem voltak a tagállamokban közvetlenül alkalmazandóak, a tagállami jogalkotót kötelezték és jogosították fel a belső jogi adatvédelmi normarendszer kialakítására. A GDPR hazai alkalmazását közvetlenül megelőzően ennek a normarendszernek a csúcsán az Infotörvény állt, és az egyes különös adatkezelési jogviszonyok tekintetében ágazati törvényi szabályok is érvényesültek.¹¹

A GDPR alkalmazására figyelemmel azonban *az Infotörvény mindenre kiterjedő jellege nem volt fenntartható*: hatályát úgy módosította a jogalkotó, hogy – a GDPR hatálya alá tartozó adatkezelési jogviszonyok vonatkozásában – nem az Infotörvény normatartalmának teljességét rendeli alkalmazni, hanem csupán egyes, taxatív módon meghatározott előírásait a GDPR szabályai mellett, azok kiegészítéseként [Infotörvény 2. § (2) bekezdés, 77/A. §]. A hazai törvényhozásnak a személyes adatok mellett azonban a közérdekű adatokra is tekintettel kellett lennie, mert az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében szabályozott ezen másik alapjog – a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog (információs szabadság) – érvényesülését korábban is az Infotörvény biztosította, de ezt az alapjogot a GDPR előírásaiból fakadóan (GDPR 85. és 86. cikk) az annak hatálya alá tartozó jogviszonyok tekintetében is biztosítani kellett (Infotörvény 3. § egyes rendelkezései, III. és IV. fejezet, 1. melléklet). A garanciák törvényi szintű beépítése a jogrendszerbe még azt is jelentette, hogy szintén a GDPR alkalmazása miatt mellőzhetetlen volt a felügyeleti intézményre vonatkozó és a bírósági jogorvoslati jogra irányadó

¹¹ Buzás Péter – Péterfalvi Attila – Révész Balázs (szerk.) i. m. 13-14. o.

rendeletek Infotörvényben történő szabályozása.¹²

Kijelenthető, hogy a fenti követelménynek való megfelelést, vagyis az alapjogi jellegből fakadó magas szintű rendelkezéseket továbbra is az Infotörvény foglalja magában, úgy, hogy azt együtt kell alkalmazni a jellemzően szintén törvényi szintű ágazati szabályozással. Az említettek szerint tehát az Infotörvényben találhatóak a GDPR hatálya alá tartozó adatkezelések esetében is az uniós jog által megengedett olyan eltérések, amelyek a valamennyi adatkezelőre alkalmazandó, az adatkezelési célokra, a jogalapokra, az érintett jogaira és az adatkezelő kötelezettségeire vonatkozó szabályokat érintik.

II.2. A GDPR tárgyi hatálya alóli kivételek

II.2.1. A bűnüldözési célú adatkezelések mint kivételek

A másik elhatárolási kérdést adják a GDPR alá nem tartozó adatkezelések, amelyek egyik csoportját alkotják – összefoglaló elnevezéssel – a bűnüldözési célt szolgáló adatkezelések. Maga a GDPR a következőképpen rögzíti ezen adatkezelések körét: a 2. cikk (2) bekezdés d) pontja értelmében a rendelet hatálya nem terjed ki a személyes adatok kezelésre, ha azt az illetékes hatóságok bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzik, ideértve a közbiztonságot fenyegető veszélyekkel szembeni védelmet és e veszélyek megelőzését. Ezek az adatkezelések a 2016/680 (EU) Irányelv, az ún. Bűnügyi irányelv hatálya alá sorolandók.¹³ Irányelvi forrásról lévén szó, szükséges volt annak hazai implementációja, így a Bűnügyi irányelv átültetését az Infotörvény végezte el. Ahhoz tehát, hogy egy adatkezelés a Bűnügyi irányelv hatálya alá essen, két feltételnek kell megfelelnie: 1. az adatkezelés célja a következő lehet: bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása, így többek között a közbiztonságot fenyegető veszélyekkel szembeni védelem és e veszélyek megelőzése, 2. az adatkezelő az irányelvben meghatározott illetékes hatóság.

II.2.2. A nemzetbiztonsági és a közös kül- és biztonságpolitikával kapcsolatos adatkezelések, valamint a magáncélú adatkezelések mint kivételek

Az alcímben jelzett kivételek olyanok mintha egy skála két végére tekintenénk, mert az egyik véglet a képzeletbeli skálán olyan kivételi kört foglal magában, amely lényegében az állami önvédelem elvéből fakad, illetve az államnak azon jogából, hogy az Unióval közösen megvalósított közös kül- és biztonságpolitikáját zavartalanul működtesse. Ennek megfelelően a GDPR tárgyi hatálya alá nem tartozó adatkezelések további csoportját a nemzetbiztonsági és a közös kül- és biztonságpolitikával kapcsolatos adatkezelések jelentik.

A skála másik végén – a lehető legtávolabb tehát az állami érdek körébe tartozó kivételtől – a mindennapi élet szempontjából egy igen lényeges területet találunk, a magáncélú adatkezeléseket. A GDPR-nak a magánszféra szempontjából e fontos kivételszabálya [GDPR 2. cikk (2) bekezdés c) pontja] szerint az előírásait nem kell alkalmazni a személyes adatoknak a természetes személy által kizárólag személyes vagy

¹² Buzás Péter-Péterfalvi Attila-Révész Balázs (szerk.) i. m. 15. o.

¹³ A Bűnügyi irányelv elnevezése: „A személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről szóló 2016/680.(EU) Irányelv”.

otthoni tevékenység keretében végzett kezelésére. Ezek tehát olyan „adatkezelések”, amely semmilyen szakmai vagy üzleti tevékenységgel nem hozhatók összefüggésbe (magáncélú adatkezelések). Személyes vagy otthoni tevékenységnek minősül például a levelezés (akár elektronikus, akár papíralapon történik), a címtárolás, valamint az említett személyes és otthoni tevékenységek keretében végzett, közösségi hálózatokon történő kapcsolattartás és más online tevékenységek is. A szakirodalom¹⁴ azonban felhívja a figyelmet, hogy nem alkalmazható ez a kivétel abban az esetben, ha az adatot meghatározhatatlan számú személy ismeri meg, vagy az nyilvánosságra kerül, mert arra a GDPR előírásait már alkalmazni kell. A magáncélú adatkezelések fogalmáról továbbá az Európai Unió Bírósága is állást foglalt, például a Rynes-ítéletben (C-212/13., ECLI:EU:C:2014:2428), amelyben még az Adatvédelmi irányelv magáncélú adatkezelésekre vonatkozó rendelkezéseit kellett értelmezni. Ebben az ügyben általános jelleggel azt állapította meg, hogy a magánszemély adatkezelésére vonatkozó kivételeket szűken kell értelmezni. Abba már nem értendő bele az az eset, ha például a magánszemély az illetékes hatóságnak adja át az általa – eredetileg magáncélból – gyűjtött adatokat, információkat. Az ügy kapcsán ez az átadás a magánszemély által üzemeltetett térfelügyelő kamera által rögzített felvételeknek a rendőrség részére történő átadását jelentette. Innentől kezdve azonban már alkalmazni kell (kellett) az adatkezelésre az adatvédelmi jogszabályokat.¹⁵

II.3. A jogalkalmazást segítő források

Az elhatárolási kérdések nem egyszerűek, a jogalkalmazókat többnyire kihívás elé állítják, azonban ebben nem maradnak segítség nélkül, mert az is elmondható: „önmagában a GDPR elfogadása és alkalmazása nem jelent, nem jelenthet teljes *tabula rasát* a magyar adatvédelmi jogban”.¹⁶Támpontot adhatnak az egyes jogalkalmazóknak nemcsak az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény talaján álló adatvédelmi tárgyú döntései, hanem azok az 1991 óta hozott alkotmánybírósági határozatok is, amelyek a régi Alkotmány hatálya alatt születtek, mert mindkét időszakban keletkeztek olyan döntések, melyek ágazati adatvédelmi rendelkezéseket érintettek. Ezek tehát olyan alkotmánybírósági döntések, amelyek nem a GDPR által felülírt általános adatvédelmi követelményekre, hanem az ágazati adatkezelési jogszabályok – jelenleg a GDPR által nem érintett, vagy csak közvetve érintett – jogintézményeire és rendelkezéseire vonatkoztak.¹⁷ Meg kell jegyezni azonban azt, hogy lehetnek köztük olyan döntések is, amelyeket forráskritikával érdemes kezelni, különösen arra figyelemmel, hogy az Alkotmánybíróság a régi Alkotmány hatályban léte alatt keletkezett alkotmány értelmezések kapcsán kimondta a 22/2012. (V. 11.) AB határozatban: „Az Alkotmánybíróságnak azokra az alapértékekre, emberi jogokra és szabadságokra, továbbá alkotmányos intézményekre vonatkozó megállapításai, amelyek az Alaptörvényben nem változtak meg alapvetően, érvényesek maradnak. Az előző Alkotmányon alapuló alkotmánybírósági döntésekben kifejtett elvi jelentőségű megállapítások értelemszerűen irányadók az Alaptörvényt értelmező alkotmánybírósági döntésekben is. Ez azonban nem jelenti az előző Alkotmányon alapuló határozatokban kifejtettek vizsgálódás nélküli, mechanikus átvételét, hanem az előző Alkotmány és az Alaptörvény megfelelő szabályainak összevetését és gondos mérlegelést kíván. Ha az összevetésnek az az eredménye, hogy az

¹⁴ Buzás Péter-Péterfalvi Attila-Révész Balázs (szerk.) i. m. 22. o.

¹⁵ Buzás Péter-Péterfalvi Attila-Révész Balázs (szerk.) i. m. 23. o. Idézi: Jóri András - Soós Andrea Klára (szerk.): Adatvédelmi jog – Magyar és európai szabályozás. HVG-Orac, Budapest, 2016. 94-95. o.

¹⁶ Sepsi Tibor i. m. 6. o.

¹⁷ Uo.

alkotmányjogi szabályozás változatlan vagy jelentős mértékben hasonló, az átvételnek nincs akadálya (III.3.1.)”

Azt, hogy a jogalkalmazóknak, az adatkezelőknek további segítség is áll rendelkezésére, jól példázza, hogy létezik másik forrás is, mégpedig az adatvédelmi ‘soft law’. Ide tartoznak – ugyan jogi kötőerővel nem rendelkező, de a jogértelmezést befolyásoló – olyan normák, amelyek az adatvédelmi reformmal kapcsolatos állásfoglalások összességét jelentik. Ezek a normák pedig a következők: az azokat kiadó uniós szervek, a 29. cikk szerinti Adatvédelmi Munkacsoport (a továbbiakban úgyis mint: WP), majd a helyébe lépő Európai Adatvédelmi Testület iránymutatásai és egyéb állásfoglalásai, az Európai Bizottság tájékoztató anyagai, valamint – a hazai jogalkalmazásban – a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság állásfoglalásai, jelentései és ajánlásai.

Összegezve rögzíthető, hogy – miként az a szakirodalomban már megfogalmazódott – „nem annyira az változott, hogy mit lehet jogszerűen kezelni, hanem az, hogy ezt hogyan, milyen garanciák mellett kell elvégezni”.¹⁸ Nem következett be olyan helyzet, hogy a GDPR új, eddig a jog által egyáltalán nem szabályozott folyamatokat vont volna a hatálya alá, vagy új, a korábbi magyar szabályozással összhangba nem állítható jogokat biztosított volna az érintetteknek a személyes adatok kezelése terén. A tartalmi szabályozásban az újat inkább az információs társadalomhoz köthető rendelkezések jelentették, főleg az online adatkezelésekre, vagy a hatékony adatelemzést lehetővé tevő informatikai megoldásokra (profilalkotás, biometrikus adatok kezelése) fókuszálva.

A részletesebb elhatárolási kérdések nem minden esetben végezhetőek el egyszerűen, de a témánk szempontjából a GDPR tárgyi hatályának kérdését elég volt ennyiben ismertetnem. Az nem kétséges ugyanis, hogy a követeléskezelés területén a GDPR-t alkalmazni kell. A hangsúly a „hogyan” kérdésén van, tehát azon, hogy a követeléskezelő szervezetek miként alkalmazzák a GDPR-t az adatkezeléseikre, a gyakorlatukban mindez milyen módon valósul meg. Ennek szemléltetése érdekében egy hazai jogeseten keresztül fogom bemutatni a GDPR szerinti adatkezelési jogalapokat, azokhoz kapcsolódóan az érintetti jogok körére vonatkozó rendelkezéseket, a megfelelő jogalap alkalmazásának jelentőségét, és olyan jogértelmezési problémákat, melyekre más-más választ kívánt adni egyik oldalról, – és alapvetően polgári jogi megközelítésből – a követeléskezelő szervezet, mint a jogvitában a másik oldalon érdekelt fél, a hatóság, hogy aztán a közigazgatási jogvitájukat a bíróság döntse el.

A GDPR szerinti jogalapok alatt a GDPR 6. cikk (1) bekezdés a)–f) pontjában szabályozott jogalapokat értjük, amelyeket egyébként a rendelet nem illet a „jogalap” kifejezéssel.¹⁹ Egy felsorolást tartalmaz és kimondja, hogy „az (1) bekezdés szerint „[a] személyes adatok kezelése kizárólag akkor és annyiban jogszerű, amennyiben legalább az alábbiak egyike teljesül:

a) az érintett hozzájárulását adta személyes adatainak egy vagy több konkrét célból történő kezeléséhez;

b) az adatkezelés olyan szerződés teljesítéséhez szükséges, amelyben az érintett az egyik fél, vagy az a szerződés megkötését megelőzően az érintett kérésére történő lépések megtételéhez szükséges;

c) az adatkezelés az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges;

d) az adatkezelés az érintett vagy egy másik természetes személy létfontosságú érdekeinek védelme miatt szükséges;

e) az adatkezelés közérdekű vagy az adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány

¹⁸ Sepsi Tibor i. m. 8. o.

¹⁹ Sepsi Tibor i. m. 41-42. o.

gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtásához szükséges;

f) az adatkezelés az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha ezen érdekekkel szemben elsőbbséget élveznek az érintett olyan érdekei vagy alapvető jogai és szabadságai, amelyek személyes adatok védelmét teszik szükségessé, különösen, ha az érintett gyermek”.

A jobb megértés érdekében és annak érzékeltetésére, hogy az általános adatvédelmi rendelet megalkotásáig is felmerült számos kérdésben már léteztek ajánlások, utalok a máig ható, a hazai jogesetben is elemzett 6/2014-es Munkacsoporti Ajánlásra.²⁰ Ebben – az akkor hatályos Adatvédelmi irányelv 7. cikkének – a jogalapokra vonatkozó rendelkezéseknek az értelmezését végezte el a Munkacsoport. Rögzítette, hogy személyes adatok kezelését akkor lehet végezni, amennyiben valamely, e cikkben felsorolt jogalap az adat kezelését lehetővé teszi. Így az Adatvédelmi irányelv 7. cikke alapján személyes adat akkor kezelhető ha (a) ahhoz az érintett hozzájárulását adta vagy az szükséges (b) az adatkezelés az érintettel megkötött szerződés teljesítéséhez vagy szerződés becsatornázásához; (c) adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettségnek teljesítéséhez, (d) az érintett létfontosságú érdekei védelméhez; (e) közérdekből elvégzendő feladat végrehajtásához vagy hivatali hatáskör gyakorlásához, vagy (f) az adatkezelés az adatkezelő, vagy az adatokat megkapó harmadik fél vagy felek jogszerű érdekének érvényesítéséhez szükséges.

A témánk szempontjából két lényeges mozzanat van ezen 6/2014-es Munkacsoporti Ajánlásban. Az egyik az az, hogy a „jogos érdekről” rendelkező jogalap ugyan általános jellegű, de nincs szó arról, hogy ez a jogalap alárendelt lenne más jogalapoknak vagy hogy alá-fölé rendeltség vagy hierarchia lenne a jogalapokat illetően; ugyanakkor a jogalapok között különbség tehető a hozzájárulási jog és a többi öt jogalap között, mely utóbbiak meghatározott tényállás esetében és garanciák (szükségesség) teljesülése esetére teszik lehetővé az adatkezelést. Az is kiemelésre került ezen Ajánlásban, hogy a hozzájárulással szemben a további öt jogalap pontosan meghatározza az adatkezelés kontextusát (szerződés, jogi kötelezettség, létfontosságú érdek, közérdek), míg az f) pont szerinti „jogos érdek” jogalap ilyen nem rögzít, hanem érdekmérlegelési teszt teljesítéséhez köti annak alkalmazását.

A másik lényeges következtetés a témánk szempontjából pedig az, hogy a „szerződés teljesítése” jogalap körébe esik egy szerződés keretén belül az érintett adatalany nevének, címének kezelése, illetve késedelemre való figyelmeztetése, de az adatok követeléskezelőnek való átadása vagy a bíróság előtti jogérvényesítés már nem tartozik ide. Eszerint: „Az érintett alapvető adatainak, úgymint nevének, címének feldolgozását, illetve a fennálló szerződéses kötelezettségekre való hivatkozást vagy hivatalos emlékeztetők kiküldését továbbra is úgy kell tekinteni, hogy azok a szerződés teljesítéséhez szükséges adatfeldolgozás körébe tartozik. A kifinomultabb adatfeldolgozás tekintetében – amelyben harmadik felek is részt vehetnek, például követelésbehajtás, illetve a szolgáltatást ki nem fizető ügyfél bíróság elé állítása – vitatható, hogy az ilyen adatfeldolgozás nem fog többet megtörténni a szerződés ‘normális’ teljesítése során, így az nem tartozna a 7. cikk f) pontjának hatálya alá.” A már a GDPR alkalmazásával kapcsolatban, az Európai Adatvédelmi Testület által kiadott 2/2019. számú ajánlás (a továbbiakban: Testületi Ajánlás)²¹ is visszautal a Munkacsoporti Ajánlásra, egyebek között abban, hogy „a Testület támogatja a 29. cikk szerinti munkacsoport által korábban az előző irányelv azonos tartalmú rendelkezése tekintetében elfogadott iránymutatást, amely szerint „az érintettel kötött szerződés teljesítéséhez szükséges” kitélt: [...] szigorúan kell

²⁰ A 29. cikk szerinti munkacsoportnak az adatkezelő 95/46/EK irányelv 7. cikke szerinti jogszerű érdekeinek fogalmáról szóló 06/2014 számú véleménye (WP217)

²¹ 2/2019-es iránymutatás a személyes adatoknak az általános adatvédelmi rendelet 6. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti kezeléséről az érintettek részére nyújtott online szolgáltatások összefüggésében Elérhető többek között: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-22019-processing-personal-data-under-article-61b_hu (2021. május 14.)

értelmezni, és nem vonatkozik olyan helyzetekre, amikor az adatkezelés valójában nem szükséges a szerződés teljesítéséhez”.

Mindez jól példázza majd, hogy olyan polgári jogi fogalmak, mint a „szerződés”, a „szerződés teljesítése”, „megszűnése” más színezetet kapnak az adatvédelem területén elvégzett értelmezés révén, ahhoz képest mintha tisztán, a polgári jogi szakirodalomban elfoglalt álláspontok alapján elemeznénk ezeket a jogviszonyokat. Az általam bemutatandó jogesetet a közigazgatási bírói gyakorlatomból vettem. Jogerősen lezárult ügyet kívánok bemutatni, amelyben alperesként a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban: Hatóság) szerepelt, felperesként pedig az adatvédelmi hatósági eljárás alá vont követeléskezelő vállalkozás (a továbbiakban: Vállalkozás); az eljárás a Hatóság előtt NAIH/2019/2566. számon volt folyamatban. A következőkben a Vállalkozást és – természetesen – az érintett adóst (aki egy magánszemély és a Hatóság eljárásában kérelmező volt) sem nevezem meg, hanem az „Adós” kifejezést alkalmazom.

III. A követeléskezelésre vonatkozó jogeset

III.1. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tárgyi eljárása és határozata

Az ügyben a Hatóság eljárását az indukálta, hogy az Adós kérelmet nyújtott be, amelyben – a követeléskezelő Vállalkozástól érkezett levélre hivatkozva – kifogásolta, hogy a Vállalkozás nem is tarthatna nyilván róla személyes adatot. Állítása szerint a hivatkozott kölcsönt már visszafizette. Ennek okán kérte a személyes adatai törlésének elrendelését. Az adatvédelmi hatósági eljárásban (NAIH/2019/2566) a Hatóság tájékoztatást kért a Vállalkozástól, és a következő tényállás körvonalazódott, amely – legalábbis az alábbi tényállási elemek szempontjából – nem volt vitatott a Vállalkozás és a Hatóság között. Ezek szerint 2000. május 18. napján az Adós kölcsönszerződést kötött egy bankkal (a továbbiakban: Bank). A Bank 2002. május 8. napján azonnali hatállyal felmondta a kölcsönszerződést, mivel az Adós többszöri felszólítás ellenére sem rendezte a teljes tartozását. A Bank később értékesítette a szerződésből eredő követelését, amely többszöri engedményezést követően 2011. május 11. napján a Vállalkozásra került átruházásra. A Vállalkozás háromféle célból kezelte az Adós személyes adatait: *Követeléskezelési célból*, a GDPR 6. cikk (1) bekezdés *b) pontja alapján*, – nyilatkozata szerint – az Adós és a követelés eredeti jogosultja között fennálló szerződés teljesítése érdekében; *panaszkezelési célból*, a GDPR 6. cikk (1) bekezdés *c) pontja* szerint; valamint *referenciaadatok központi hitelinformációs rendszernek (a továbbiakban: KHR) történő átadása céljából*, a GDPR 6. cikk (1) bekezdés *c) pontja* alapján.

A Hatóság az adatvédelmi eljárás során először is azt rögzítette, hogy a követelés fennállását vagy jogosságát hatásköre hiányában nem vizsgálhatta. Azt is leszögezte: a nyilvántartott követelésre tekintettel akár a jogos érdek jogalap [GDPR 6. cikk (1) bekezdés *f) pontja*] fennállhat a személyes adatok kezelésére, mivel az Adós olyan jogerős bírósági ítéletet nem csatolt be, amely megállapítaná, hogy a követelés nem áll fenn. Előrebocsátotta ugyanakkor, hogy vizsgálni kell a Vállalkozás által hivatkozott adatkezelési célokat és a nyilatkozat szerinti jogalapok alkalmazásának jogszerűségét annak érdekében, hogy az Adós személyes adatok törlésére vonatkozó kérelméről érdemben állást foglalhasson. Megállapította, hogy a Vállalkozás *a panaszkezelési célból és a KHR rendszernek történő adatátadás céljából történő adatkezelés kapcsán megfelelően hivatkozott a GDPR 6. cikk (1) bekezdés c) pontjára*, mert mindkét esetben jogszabály alapján kötelező adatkezelést végez; az utóbbi esetben mindaddig, amíg a KHR-be történő adatátadási és nyilvántartási kötelezettsége fennáll, illetve a tartozás fennáll. Az Adós törlési kérelme kapcsán ezért a

NAIH rögzítette egyrészt, hogy *a panaszkezelési és a KHR-be történő adatátadási célból nyilvántartott adatok törlésére a Vállalkozás nem kötelezhető*, tekintve, hogy az adatkezelőre alkalmazandó tagállami jog szerinti kötelezettség teljesítéséhez az adatkezelés szükséges [GDPR 17. cikk (3) bekezdés b) pontja]. Így e vonatkozásban, a GDPR 6. cikk (1) bekezdés c) pontjára és 17. cikk (3) bekezdés b) pontjára tekintettel elutasította az Adósnak a törlési kérelmét.

A Hatóság azt is megállapította, hogy az Adósnak az adatok törlésére irányuló kérelme egyebekben azért sem volt teljesíthető, mert a fenti, a GDPR 6. cikk (1) bekezdés c) pontjára alapozva kezelt adatok köre megegyezett a követeléskezelési célból nyilvántartott személyes adatokkal, és a hivatkozott jogalap fennállt, tehát a törlés nem volt lehetséges.

Így viszont az a – Vállalkozás számára nem közömbös – kérdés várt még megválaszolásra, hogy a *követeléskezelési célból nyilvántartott adatokra* a Vállalkozás által alkalmazott jogalap, tehát a *‘szerződés teljesítése’* szerinti *GDPR 6. cikk (1) bekezdés b) pontja mint jogalap jogszerű választás volt-e*. A Hatóság ebben a körben tett megállapítása és kötelezései érintették a Vállalkozást a legközvetlenebbül és - álláspontja szerint - hátrányosan, így nem meglepő módon, ezért indult a későbbiekben a közigazgatási per a határozat bírósági megtámadása folytán.

A Hatóság tehát az adatvédelmi hatósági eljárás eredményeként meghozta a NAIH/2019/2566/8. számú határozatát, amellyel megállapította, hogy a Vállalkozás *a GDPR 6. cikk (1) bekezdésének b) pontjára hivatkozással jogszerűen nem kezelheti* az Adósnak a kérelemmel érintett személyes adatait. Kötelezte ezért, hogy a bírósági felülvizsgálat kezdeményezésére irányadó keresetindítási határidő lejártát, illetve felülvizsgálat kezdeményezése esetén a bíróság döntését követő 15 napon belül igazolja az Adós felé, ha jogos érdeke fűződik az Adós személyes adatainak követeléskezelési célú kezeléséhez és ezen érdek az Adós alapvető jogaival szemben elsőbbséget élvez. Kötelezte a Vállalkozást, hogy a GDPR 14. cikk (2) bekezdésének b) pontja alapján tájékoztassa az Adóst, hogy milyen jogos érdeke miatt szükséges személyes adatai követeléskezelési célú kezelése, ezen érdek az Adós alapvető jogaival szemben elsőbbséget élvez-e, valamint tájékoztassa az Adóst az őt megillető tiltakozási jogról, és arról, hogy ezt hogyan gyakorolhatja. Amennyiben a jogos érdeket igazolni nem tudja, törölje ezen adatokat. Kötelezte továbbá a Vállalkozást, hogy amíg nem tesz eleget az előírt, meghatározott kötelezésnek, addig korlátozza az Adós személyes adatainak követeléskezelési célú kezelését. Egyebekben a Hatóság – ahogy már fent utaltam rá – az Adósnak a személyes adatai törlésére irányuló kérelmét elutasította.

Határozatának indokolásában *értelmezte a GDPR 6. cikk (1) bekezdés b) pontja szerinti jogalapra vonatkozó előírást*, és megállapította, hogy e jogalap – a szerződéskötést megelőző egyes lépések kivételével – csak akkor alkalmazható, ha az a szerződés teljesítéséhez szükséges. Nem lehet kiterjeszteni olyan adatkezelésekre, amelyekre a szerződés érintett általi nemteljesítése miatt előidézett helyzet orvoslása érdekében a szerződő felek rendes együttműködési kötelezettségéből fakadó lépéseken túlmutató cselekmények megtételéhez van szükség. Ide tartozhatnak még azok az esetek, amikor az adatkezelő, aki megkötötte a szerződést az érintettel, teljesítési késedelem esetén felszólítja az érintettet a teljesítésre. Indokolása szerint ugyanakkor, ha az adatkezelő az érintettel szembeni követelését követelésbehajtással foglalkozó vállalkozásra engedményezi, az az eset nem tartozik a „szerződés teljesítése” jogalap körébe; a tárgyi esetben *ilyenformán a Vállalkozás az Adós között szerződéses jogviszony nem áll fenn*.

E körben a Hatóság a határozata indokolásában rögzítette, hogy az engedményezéssel a követelés elválik az eredeti jogviszonytól, amelyből az származik, és az engedményes kizárólag a követelés, és nem pedig az alapjogviszony vonatkozásában lép az engedményező helyébe. A követelés engedményes általi érvényesítése, illetve az ahhoz kapcsolódó adatkezelés többé már nem az eredeti szerződés teljesítése érdekében történik. *Az*

engedményes a követelés behajtása céljából a saját érdekében és saját javára jár el. Az engedményezéssel az engedményes válik a követelés jogosultjává, és a követelés érvényesítése, a kötelezett teljesítésre bírása, valamint az ennek érdekében végzett adatkezelés az engedményes jogos érdekét szolgálja, nem pedig az alapul fekvő (eredeti) szerződés teljesítését. Összegezve megállapította a Hatóság, hogy a Vállalkozás olyan szerződés teljesítésére hivatkozással végezte tehát az Adós személyes adatainak kezelését, amely szerződés megszűnt; így a cég a GDPR 6. cikk (1) bekezdés b) pontja szerinti jogalapra nem megfelelően alapozta az adatkezelését.

Kimondta azt is, hogy a „jogos érdek” jogalap ettől függetlenül fennállhat, mert jogszabály által lehető tett követelésvásárlási tevékenysége keretében jutott hozzá a Vállalkozás az Adós személyes adataihoz, és a jogszerűen megszerzett követelések érvényesítéséhez a gazdasági társaság jogos érdeke a jogi szabályozásból elvileg megállapítható.

A Vállalkozást a Hatóság ezen megállapítása és az ehhez kapcsolódóan előírt kötelezések indították arra, hogy közigazgatási pert kezdeményezzen, mert a „jogos érdek” jogalap az érintett személy (jelen esetben az Adós) jogvédelmét tekintve szigorúbb szabályok (érdekmérlegelési teszt elvégzése, az érintett tájékoztatása az őt megillető tiltakozási jogról, és arról, hogy az miként gyakorolható) betartását követeli meg az adatkezelőtől (a Vállalkozástól), ahhoz a helyzethez képest, mintha a „szerződés teljesítése” jogalapon kezelné az érintett személyes adatait.

III.2. A Fővárosi Törvényszék ítélete

A Vállalkozás keresetet terjesztett elő, közigazgatási jogvitát kezdeményezett a Hatóság határozata jogszerűségének vizsgálata iránt.

Ezen keresetben foglalt érvelésnek a kiindulópontját – az eredeti kölcsönszerződés megkötésének idejére tekintettel – a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) egyes rendelkezései képezték. A Vállalkozás hivatkozott a régi Ptk. 525. § (1) bekezdésére és 321. § (1) bekezdésére, valamint a régi Ptk.-hoz fűzött magyarázatra. Előadása szerint *a szerződés a felmondással a jövőre nézve szűnik meg, és ez a kitétel azt jelenti, hogy a szerződés alapján teljesített szolgáltatások visszajárnak, azaz a szerződés csak akkor szűnik meg teljes egészében, amikor a felek a jogszabályban és egyébként a kölcsönszerződésben foglalt elszámolási kötelezettségüknek teljes egészében eleget tettek.* Szemben a Hatóság jogértelmezésével az volt az álláspontja, hogy *az Adós személyes adatait a szerződés fennmaradó rendelkezéseinek teljesítése érdekében, annak kapcsán kell kezelni;* a régi Ptk.-hoz fűzött Nagykommentár magyarázata alapján is az engedményezések révén a követelés nem válik el az alapjogviszonytól, nem is válhat el, hiszen csupán egy egyszerű alanyváltozás történik a kötelemben. Az alapul fekvő szerződésben kikötött és abból eredő jogok is átszállnak az engedményesre, következésképpen a követelés teljes mértékben nem távolodik el a szerződéses alapjogviszonytól. *A követelésbehajtási célból végzett adatkezelés kapcsán ezért kifejtette, hogy az adatkezelés célja a kölcsönszerződésből eredő, annak felmondását követően továbbélő elszámolási kötelezettség érvényesítése, különösen a követelés érvényesítése és behajtása, azaz a hitelező és az adós között fennálló szerződésben foglalt kötelezettség kikényszerítése. Nézete szerint sem az adatkezelés céljának, sem jogalapjának megállapítása tekintetében nem bír relevanciával az, hogy az adatkezelés végeredményben még az eredeti jogosultnak, azaz a hitelezőnek, vagy már magának a felperesnek az érdekében történik, azaz a követelésbehajtási folyamat során tértül összeg kinek a részére folyik be.* Mindezek adatvédelmi szempontú értékelése során kitért arra, hogy a tárgyi esetben ezért a személyes

adatok kezelésének jogalapjaként alkalmazható a GDPR 6. cikk (1) bekezdésének b) pontja szerinti szerződéses jogalap; továbbá, – szemben a határozati hivatkozással – az engedményezés nem jelenti a probléma szerződésen kívüli megoldását, mert a felperes a tevékenységet a kölcsönszerződésre tekintettel végzi.

Szerepe volt a Vállalkozás érvelésében – ahogy a Hatóság határozatában, illetve perbeli „védekezésében” is – a tanulmányban már hivatkozott „soft law”-nak, a 6/2014-es Munkacsoporti Ajánlásnak. A Vállalkozásnak az volt az álláspontja, hogy ez nem is az esetben alkalmazható (tevékenysége nem megbízási jogviszony keretében történő követelésbehajtást volt). Ehelyett a Testületi Ajánlás végleges szövegére, annak 42. rendelkezésére utalt, amely kifejezetten nevesíti az elszámolási kötelezettséggel kapcsolatos adatkezelés jogalapja esetében a szerződés teljesítésére való hivatkozást („42. Ha a szerződés megszűnik, ez bizonyos mértékű adminisztrációt, például az áru visszaküldését vagy fizetést vonhat maga után. A kapcsolódó adatkezelés alapulhat a 6. cikk (1) bekezdésének b) pontján”). A Hatóság a perbeli védíratában fenntartotta a határozatában foglaltakat és részletes érvelést tett.

A Vállalkozás keresetét a *Fővárosi Törvényszék* (a továbbiakban: közigazgatási bíróság vagy elsőfokú bíróság) a *105.K.700.451/2019/9.*²² számú ítéletével elutasította. Megállapította, hogy sem eljárásjogi, sem anyagi jogi jogszabálysértést nem követett el a Hatóság az eljárásában.

Ítéletének indokolásában az anyagi jogi kérdések vonatkozásában osztotta a Hatóság határozatban rögzített álláspontját. Kitért arra is, hogy a perben a GDPR és az Infotörvény irányadó rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatban kellett a bíróságnak állást foglalnia, és nem a Vállalkozás által felvetett – lényegében – polgári jogi, a szerződés engedményezésének részleteit tárgyaló jogkérdésben.

Kiemelte, hogy az Ajánlásokban is megjelenő azon értelmezést tartotta irányadónak, mely szerint a szerződés teljesítése, mint jogalap szűken értelmezendő és az nem terjed ki automatikusan a nemteljesítésből eredő adatkezelésre, illetve hogy csak a fizetési emlékeztető kiküldésével, a szerződés normális menetbe terelésével kapcsolatos adatkezelés eshet a szerződés teljesítése jogalap alá. Az eredeti szerződés megszűnését követő, követeléskezelési célú adatkezelésre azonban mindez nem alkalmazható.

III.3. A Kúria ítélete

A Vállalkozás részletes fellebbezést terjesztett elő a közigazgatási bíróság elsőfokon hozott ítéletével szemben és a Hatóság is fellebbezési ellenkérelemmel élt. A fellebbezés és a fellebbezési ellenkérelem folytán eljárta *Kúria a Kf.V.39.291/2020/5.* számú jogerős ítéletével²³ az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Ítéletének indokolásában a közigazgatási jogvita kereteit is kijelölte. Rögzítette: a Vállalkozás a perben ugyan több, a régi Ptk. egyes rendelkezései [többek között a felmondás – a régi Ptk. 321. § (1) bekezdése, az engedményezés – a régi Ptk. 328. §-a] és az azokhoz fűzött Ptk. Kommentár, valamint jogirodalmi hivatkozások mentén fejtette ki álláspontját az alapul fekvő polgári jogi kérdések értelmezésénél és végső soron az adatvédelmi szempontú levezetésében is ezekből indult ki, az egész követeléskezelési iparágat érintően megnevezve a jogalap problémáját. Nem elvitatva ez utóbbinak a jelentőségét, a Kúria ezzel szemben azt emelte ki, hogy az ügyben egy adott követelés engedményezése kapcsán, az Adós által a

²² Elérhető a www.naih.hu oldalon a Határozatok, közlemények, állásfoglalások – Hatósági határozatok/végzések alatti táblázatban a 2019. év, NAIH/2019/2566. szám alatt.

²³ Megtalálható a www.naih.hu oldalon a Határozatok, közlemények, állásfoglalások – Hatósági határozatok/végzések, 2019. év, NAIH/2019/2566. szám alatt.

Hatósághoz intézett kérelem alapján indult eljárásban hozott közigazgatási határozat jogszerűségét kellett vizsgálni. Az volt az álláspontja, hogy az elsőfokú bíróság ezért helyesen – szűk körben mozogva – adta meg a polgári jogi kérdések értékelését, hiszen egy adott konkrét közigazgatási jogvitát kellett elbírálnia, a döntéséhez szükséges releváns tények és irányadó jogszabályok figyelembevételével. A jogvita kereteit tekintve a Kúria kitért arra is, hogy nem tekinthető jogilag téves kiindulópontnak az elsőfokú bíróság és a Hatóság azon álláspontja, amikor a követelés *tulajdonjogának* átruházását emelték ki (esetlegesen helytelenül használva a tulajdonjog kifejezést), mert a hangsúly – ahogy azt valamennyi, a Vállalkozás által e körben utalt jogirodalmi forrás rögzíti – azon van, hogy a követelések átruházhatók, az átruházásuk az azt megalapozó jogi norma tartalma szerint történik. A perben pedig nem volt vitatott, hogy a követelés átruházásra került.

A Kúria a „szerződés teljesítése” jogalapon történő adatkezelés kapcsán, a Vállalkozás által felhozott hivatkozásokra a következő megállapításokat tette. Tény, hogy a követelés többszöri engedményezés útján került a Vállalkozásra engedményezésre (átruházásra); a cég tehát nem is közvetlenül az eredeti jogosult engedményezése révén és nem is a kölcsönszerződés felmondása előtt vált a követelés jogosultjává; azt pedig a Vállalkozás is kiemelte, hogy az elszámolási kötelezettség a követelésnek – már csak a rendkívüli eljárásrendben való – rendezése érdekében áll fenn. A Kúria – egyezően a Hatóság és az elsőfokú bíróság következtetésével – rögzítette, hogy ezen elszámolási jogviszony nem jelent szerződéses jogviszonyt, a Vállalkozás nem közvetlenül – az egyébként korábban már felmondásra került – kölcsönszerződés alapján jár el a követelés kezelése, behajtása érdekében, hanem mint saját követelését a saját maga nevében és javára érvényesíti. Szemben tehát a Vállalkozás érvelésével, ez nem az Adós „szerződésszerű teljesítésre” szorítása keretében történik, – a szerződésszerű (kölcsönszerződés szerinti) teljesítés ebben a szakaszban már fogalmilag kizárt – hanem az önállóan átruházott követelés behajtása a Vállalkozás célja.

Összegezve arra jutott a Kúria a fentiekből következően, a tényállást összevetve a GDPR 6. cikk (1) bekezdés b) pontjával, hogy megállapítható: a magyar polgári jogi rendelkezések vizsgálatával elvégezve az adatvédelmi szempont értékélését, a „*szerződés teljesítése*” mint jogalap nem alkalmazható. Elfogadta azt is, hogy helyesen felhívható volt az elsőfokú bíróság részéről az értelmezéshez a Testületi Ajánlás és a Munkacsoporti Ajánlás. Az elsőfokú bíróság által e körben végzett értelmezést azonban pontosította a Kúria, a Vállalkozás fellebbezési kérelmében foglaltakra is figyelemmel. Hangsúlyozta, hogy mind a *Testületi Ajánlás 42. számú rendelkezése*, mind a *Munkacsoporti Ajánlás* harmadik személyek általi követelésbehajtásra vonatkozó rendelkezése és a Vállalkozás által felhozott *8. számú példa* összességében arra enged következtetni, hogy *csak az alapszerződéshez közvetlenül kapcsolódó, vagy az annak megszűnését közvetlenül követő fizetési felszólítás, adminisztráció valósíthatja meg a szerződés teljesítéséhez szükséges jogalapra hivatkozást a személyes adatok kezelése körében.*

Rögzítette a Kúria az ítéletében azt is, hogy a 8. számú példa alapján a Vállalkozás hivatkozott az érintett személy alapvető adatainak kezelésére, mint amelyet – értelmezése szerint – a Munkacsoporti Ajánlás a megbízás alapján követeléskezelést végző szervezetek esetében is elismer a szerződés teljesítése, mint jogalap körében, így a Vállalkozás szerint a saját maga esetében is indokolt ennek figyelembevétele. A Kúria viszont azt állapította meg, hogy a Munkacsoporti Ajánlás a szigorúan véve első lépésnek, lépéseknek tekintendő fizetési felszólítást vette alapul, mint amely még a szerződés teljesítése, mint jogalap alapján végezhető adatfeldolgozást kimerítheti, a további lépéseket (például követelésbehajtó ügynökségek bevonása) már a GDPR 6. cikk (1) bekezdés f) pontja szerint minősítette. Hangsúlyozta, hogy *e körben tehát nem az engedményezés miatti saját követelés behajtásának vagy a megbízás folytán követeléskezelést végzők elkülönülésének van jelentősége, hanem annak, hogy a szerződés teljesítésétől még (időben) nem választható el egyértelműen a*

követelés érvényesítéséhez kapcsolódó adatkezelés a példában.

A Kúria kiemelte a Vállalkozás fellebbezéséből azt a hivatkozást is, amely a Testületi Ajánlásból a *szerződés teljes megszűntetése* esetére vonatkozó idézet volt. A Vállalkozás előadása szerint ez olyan rendelkezés, amely alátámasztja, hogy ellenkező esetben, vagyis részleges megszűnéskor (mint ahogy a Vállalkozás álláspontja szerint a tárgyi ügyben történt), fennáll a szerződéses jogalap használata az adatkezelésre. Ennek a rendelkezésnek az értelmezését is másképp minősítette a Kúria, mint a Vállalkozás, mivel álláspontja az volt, hogy a perbeli esetben a kölcsönszerződés a felmondással megszűnt az Adós és a Bank között, a követelés engedményezése ezen nem változtatott, az elszámolási jogviszony nem feleltethető meg a szerződéses jogviszonynak.

Végül megjegyezte a Kúria, hogy – miként azt a Hatóság megállapította – a perbeli adatkezelésre esetlegesen fennállhat a „jogos érdek” jogalap alkalmazása, de ebben az esetben az érdekmérlegelési tesztet el kell végeznie a Vállalkozásnak, amely viszont már kívül esik a konkrét közigazgatási jogvita elbírálásának keretein. Nem tekintette a perben a vizsgálat tárgyának azt sem a Kúria, hogy a „jogos érdek” jogalapra való áttérés miatt a tiltakozási jog biztosítására tekintettel milyen nagyságrendű, milyen adminisztratív teherrel vagy költséggel járó, a tiltakozási kérelmek feldolgozásával felmerülő következményekkel kell a Vállalkozásnak számolnia. Kitért arra is, hogy a tiltakozási jog megléte a Kúria olvasatában is magasabb védelmet nyújt az érintetteknek a személyes adatok kezelésénél, hiszen ez esetben az adatkezelőn van a bizonyítás terhe arra nézve, hogy az adatkezelést olyan kényszerítő, jogos ok indokolja, amely elsőbbséget élvez az érintett érdekeivel, jogaival szemben, vagy amely jogi igény előterjesztéséhez, érvényesítéséhez kapcsolódik.

IV. Összegzés

Szándékosan a jogesetet részletesebben mutattam be, mert jól példázza, hogy hiába polgári jogi jogviszonyon alapul az adatkezelés és az adatkezelő felkészülten érvel, hivatkozik a klasszikus polgári jogi fogalmakra, úgy mint a szerződés teljesítése vagy megszűnése, az engedményezés alapjogviszonyt érintő és nem érintő hatásaira, az adatvédelmi jogban nem lehet elvonatkoztatni a konkrét eset tényállásától és attól, hogy az alapul fekvő helyzetet a GDPR és az értelmezésére kialakult „soft law” tükrében kell elsősorban megítélni. Ennek szemléletét pedig átszővi az érintett személyes adatainak hatékony védelme. A szakirodalom is elismeri, hogy komoly könnyebbség volt a szerződéses adatkezelési jogalap megjelenése és ez leginkább az üzleti célú adatkezelést végző adatkezelőknek kedvezett.²⁴ Ahogyan hangsúlyos ebben az érvelésben az is, hogy a könnyebbséget nem elsősorban adminisztrációs szempontból kell érteni (dokumentált tájékoztatás ekkor is van), hanem abból az aspektusból, hogy az adatkezelés nem az érintett bármikor megváltoztatható akaratához, hanem a szerződés léteéhez kötődik. Ez kedvezőbb, stabilabb alapot biztosít az adatkezelőnek, mert az érintett részéről nem tehető egyoldalúan jogellenessé az adatkezelés az adatkezelési hozzájárulás visszavonásával (hiszen nem hozzájáruláson alapul az adatkezelés), hanem a jogalap a szerződés fennállásához kapcsolódik, csak a szerződés megszűnésével vonható kétségbe a jogalap. Erre is figyelemmel, az érintetti jogokra tekintettel alakult úgy azonban a Munkacsoport gyakorlata, hogy „szerződés teljesítéséhez szükséges” megkötést szűken kell értelmezni, és az csak a szerződés rendes végrehajtása körében él, így „nem alkalmazható azokra a további intézkedésekre, amelyeket a szerződés nemteljesítése vagy a szerződés végrehajtása során fellépő bármely más incidens következtében hoznak”.

²⁴ Sepsi Tibor i. m. 51. o.